

Työpaikkojen rooli kaupunkisuunnittelussa, esimerkkinä Tampereen kaupunki

Lumikki Pylvänäinen

LuK-seminaari ja -tutkielma 790351A

Maantieteen tutkinto-ohjelma

Oulun Yliopisto

5.12.2023

Tiivistelmä

Kaupungistuminen koskettaa yhä useamman ihmisen elämää, sillä suurin osa ihmisistä asuu kaupungeissa. Sen vuoksi kaupunkisuunnitteluun tulee kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota. Kaupunkisuunnittelu saa raaminsa kaupunkipolitiikalta. Kaupunkipolitiikka on vielä suhteellisen tuore suunnittelun muoto Suomessa, sillä sen historia ulottuu vain 1990-luvulle. Kaupungeilla on keskeinen rooli muun muassa talouskasvussa ja työllistymisessä, mikä saa alueet kilpailemaan keskenään uusista asukkaista. Tämän vuoksi kaupunkien on syytä kiinnittää huomiota mahdollisiin vetovoimatekijöihin, jotta uusia asukkaita saadaan houkuteltua.

Kaupungeilla on erilaisia vetovoimatekijöitä, mutta tässä tutkielmassa keskitytään erityisesti koviin- ja pehmeisiin tekijöihin sekä mainitaan sijaintitekijöiden rooli. Koviin vetovoimatekijöihin voidaan lukea esimerkiksi työpaikat, koulutustarjonta ja peruspalveluiden saatavuus. Tämän tutkielman tarkoituksena on pohtia työpaikkojen roolia kaupunkisuunnittelussa esimerkkitapauksen kautta. Keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa kaupunkisuunnittelu, vetovoimatekijät ja kova sekä pehmeä suunnittelu.

Esimerkkitaupauksena on Tampereen kaupunki, jonka strategisena visiona on kasvattaa keskustan työpaikkojen lukumäärää 55 000:een vuoteen 2040 mennessä. Kaupunki on valittu jo useampana vuonna Suomen vetovoimaisimmaksi kaupungiksi. Tampereella on hyvät mahdollisuudet saavuttaa tavoite, sillä sen vetovoimatekijät tukevat ja täydentävät toisiaan. Vetovoimatekijöistä on puhuttu lähinnä maaseutujen kehittämisen yhteydessä, mutta ne ovat yhtä lailla mahdollisuus isoille kaupungeille.

Sisältö

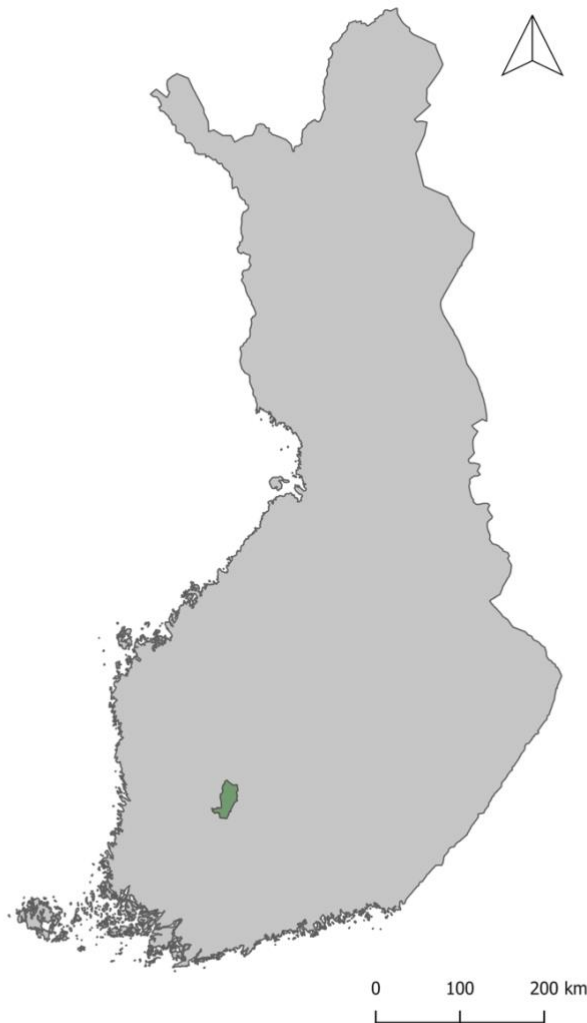
1 Johdanto.....	5
1.1 Tutkimuskysymykset.....	6
2 Teoreettinen käsitteistö	7
2.1 Kaupungistuminen.....	7
2.2 Kaupunkipolitiikka	7
2.3 Kaupunkisuunnittelu	8
2.4 Yrittäjäkaupungit	9
2.5 Vetovoimatekijät.....	10
2.6 Kova ja pehmeä suunnittelu	11
3 Esimerkkinä Tampereen kaupunki	12
3.1 Tampereen historia	12
3.2 Tampereen vetovoimatekijät.....	13
3.3 Tampereen mahdollisuudet.....	15
3.4 Tampereen keskusta 2040.....	16
3.5 Tampereen mahdolliset haasteet	17
4 Pohdinta.....	18
5 Johtopäätökset	20
Lähdeluettelo	21

1 Johdanto

Kaupunkien kasvu ja hyvinvointi nojaavat toimivuuden ja vetovoiman varaan (Urjankangas & Voutilainen 2018: 41). Lehtinen (2018: 43) kirjoittaa, että kaupunkisuunnittelussa on pitkään asetettu etusijalle kasvun tukeminen. Suunnittelusta on tullut välttämätöntä, sillä moderni yhteiskunta on teknisesti ja sosiaalisesti monimutkaisempi kuin yhteisöt aikaisemmin (Hall & Tewdwr-Jones 2019: 331). Suunnittelua ei voida hallita enää perinteisellä yleissuunnittelulla, sillä kaupunkialueista on tullut yhä monimuotoisempia (Kuusela & Partanen 2022). Sen lisäksi, että kaupungit ovat monimuotoisempia kuin koskaan niin kaupunkisuunnittelun rooli korostuu entisestään, sillä suurin osa ihmisistä asuu kaupungeissa (Hall & Tewdwr-Jones 2019: 331). Vuonna 2020 päivitetty tutkimus kaupunkimaaseutualueluokituksesta osoittaa, että yli 72 prosenttia suomalaisista asuu kaupunkialueilla (Helminen, Nurmio & Vesanen 2020). Sen lisäksi Kuntaliiton (2021: 7) toimintaohjelma osoittaa, että 80 prosenttia Suomen työpaikoista sijaitsee kaupunkialueilla.

Kaupunkien tulee kiinnittää huomiota keskustan kehittämiseen, sillä ne tiivistyvät kovaa vauhtia sen ympärille (Urjankangas & Voutilainen 2018: 43). Toisaalta kaupungistumisen seurauksena kaupunkialueet myös laajentuvat yhä nopeammin (Mattila & Heinilä 2022: 1). Nopea kaupungistuminen tuo mahdollisuuksia, mutta myös haasteita kaupunkipolitiikalle ja -suunnittelulle (de Falco, Angelidou & Addie 2019). Kaupungeilla on keskeinen rooli talouskasvussa, työllistymisessä ja hyvinvoinnissa talouspoliittisessa keskustelussa (Kuntaliitto 2021:8).

Tutkielmassa käydään läpi teoreettista käsitteistöä, jonka jälkeen käsitellään esimerkkitapausta eli Tampereen kaupunkia, joka on Suomen kolmanneksi suurin kaupunki. Tampere sijaitsee Pirkanmaalla (kuva 1. osoittaa Tampereen sijainnin kartalla) ja muodostaa lähikuntien kanssa Suomen toiseksi suurimman kaupunkialueen. Tämän lisäksi Tampere on asukasluvultaan Pohjoismaiden suurin sisämaakaupunki. Tampereen väkiluku on kivunnut yli 250 000 asukkaaseen vuonna 2023 ja väestönkasvun ennustetaan jatkuvan, kerrotaan Tampereen kaupungin nettisivuilla (Tampere.fi 2023a). Suurimman ikäryhmän muodostaa 20–29-vuotiaat ja väestön keski-ikä on 41,5 vuotta (Tampere.fi 2023a). Väkiluvun ennustetaan kasvavan yli 300 000 vuoteen 2040 mennessä (Tampere.fi 2023a).

© Lumikki Pylvänäinen, Oulun yliopisto, 2023
Aineisto: Tilastokeskus, Kuntien avainluvut, 2021
Eurostat, Suomen rajat, 2019

Kuva 1. Tampereen kaupungin sijainti kartalla.

Kuten Korpimäki ja Zimmerbauer (2005: 7) kirjoittavat, Suomessa muuttoliikenne suuntautuu maalta kaupunkiin tai sitä tapahtuu kaupunkien välillä. Suurten kaupunkien ei tarvitse siis lähtökohtaisesti houkutella uusia asukkaita, vaan niiden täytyy saada pidettyä asukkaat kaupungeissa. Keil kirjoittaa, että puheista riippumatta suurin osa ihmisistä ei asu kaupungeissa vaan itseasiassa niiden reuna-alueilla (Keil 2017; de Falco ym. 2019 mukaan). Tämän vuoksi kaupunkien tulee pyrkiä luomaan samanlaiset olosuhteet keskustaan kuin reuna-alueilla on, eli ainakin edullista asumista ja luontoa. Toki luonnon ynnä muun lisäksi on tärkeää, että kaupungista löytyy työ- ja harjoittelupaikkoja, sillä esimerkiksi Tampereelle muuttaa paljon opiskelijoita. Työpaikkoja tulee olla, ettei juuri koulutettu työvoima lähde muualle. Kuten Työ-

ja elinkeinoministeriön raportissa todetaan, kaupungit ja työvoima ovat vahvasti linkittyneet toisiinsa, sillä talouden noususuhdanne voi aiheuttaa työvoiman saatavuusongelmia (Urjankangas & Voutilainen 2018: 28).

Halusin tehdä tutkielman aiheesta, joka painottuisi kaupunkien vetovoimatekijöihin. Pohdin muutamia eri ideoita, mutta kohdistin aiheeni työpaikkoihin, käsitellen kuitenkin myös yrityksiä, mitkä voidaan lukea osaksi kovia vetovoimatekijöitä. Vetovoimatekijöitä käsitellään tarkemmin luvussa 2.5 ja kovia ja pehmeitä suunnittelumuotoja luvussa 2.6. Valitsin kyseisen aiheen, sillä olen kiinnostunut kaupungeista, niiden kehittämisestä ja mahdollisuuksista. Tarkan vetovoimatekijän valinnassa auttoi se, että Tampereen kaupungilla on selkeä visio juuri työpaikkoihin liittyen, jota käsitellään luvussa 3.4 Tampereen keskusta 2040.

Tampere on ollut viimeiset kolme vuotta Suomen vetovoimaisin kaupunki (Väisänen 2023) ja tarjoaa siksi hyvän mahdollisuuden tarkastella työn aihetta. Vetovoimaisuutta on tutkittu seuraavien näkökulmien kautta: taloudellinen elinvoima, yhteisö, ympäristö, sijainti, palvelut ja kustannusrakenne (Väisänen 2023). Tampereen kaupungilla on erityinen visio kasvattaa keskustan työpaikkojen lukumäärää vuoteen 2040 mennessä, minkä takia se sopii hyvin esimerkiksi tähän tutkielmaan. Tampereen kaupunki on myös vaikuttava kaupunki, sillä sen kyky tehdä rohkeita investointeja, kuten rakentaa raitiovaunuverkosto, on vakuuttavaa. Hyvösen ym. (2022) podcast jaksossa mainittiin Tampereen kaupungin koviksi vetovoimatekijöiksi muun muassa työpaikat, sijainti ja koulutus. Väisänen (2023) mukaan erityisesti sijainnilla ja taloudellisella elinvoimalla eli yritysten voinnilla ja kaupunkien palveluilla on eniten merkitystä kaupunkien vetovoimaan. Tampereen pehmeiksi ja pitäväksi tekijöiksi on sen sijaan mainittu esimerkiksi asuinympäristö, virkistysmahdollisuudet ja imago (Hyvönen ym. 2022).

1.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavanlaiset:

1. Mikä on työpaikkojen rooli kaupunkisuunnittelussa?
2. Miten työpaikat näkyvät Tampereen kaupungin strategiassa ja päätöksenteossa?

2 Teoreettinen käsitteistö

Teoreettinen käsitteistö on muotoutunut kirjoitusprosessin aikana. Tutkielmaan on valikoitunut seuraavat käsitteet ja teemat, koska niiden ymmärtäminen auttaa hahmottamaan kokonaisuutta.

2.1 Kaupungistuminen

Suomen ympäristökeskuksen (2023) julkaisemassa artikkelissa määritellään kaupungistumisen olevan yhteiskunnan toimintojen keskittymistä kaupunkeihin (ks. myös Kytö & Kral-Leszczynska 2013: 7). Kaupungistumisen seurauksena yhä useampi asuu kaupunkialueilla (Suomen ympäristökeskus 2023), sillä muuttoliikenne suuntautuu maalta kaupunkeihin. Erityisesti 15–24-vuotiaat muuttavat kaupunkeihin, kun taas perheet saattavat muuttaa kaupungeista lähemmäs luontoa (Heikkilä 2003: 59–60). Kaupungistuminen alkoi Suomessa suhteellisen myöhään, mutta se on edennyt ripeästi, todetaan Heikkilän (2003: 50) artikkelissa. Aikoinaan muuttoliikenteen aluilleen sysäsi ammattirakenteen muutos (Heikkilä 2003: 50), ja kuten Vaattovaara ym. (2020: 14) ovat todenneet, niin työnteko nykyään on palvelukeskeistä. Julkisia ja yksityisiä palveluita löytyy monipuolisemmin kaupungeista, sillä kuntien tehtävänä on tarjota ainoastaan peruspalvelut. Kaupungistuminen tuo mukanaan myös mahdollisia haasteita, joita voi olla muun muassa liikenteen ruuhkautuminen ja infrastruktuurin liiallinen kuormitus, asuntopula ja alueiden eriytyminen. Koska kaupungistuminen ei ole loppunut, tarvitaan kaupunkipolitiikkaa, joka tukee tätä kansallista kehitystä (Vaattovaara ym. 2020: 2).

2.2 Kaupunkipolitiikka

Kaupunkipolitiikalle ei ole annettu mitään yleistä määritelmää, vaan se on määritelty eri asiayhteyksissä hieman eri tavoilla. Kaupunkipolitiikkaa ja kaupunkisuunnittelua käytetään termeinä rinnakkain ja toistensa synonyymeina. Varsinkin englanninkielisissä lähteissä on välillä hankala hahmottaa eroa, onko kyse juuri kaupunkipolitiikasta vai kaupunkisuunnittelusta. Kaupunkipolitiikan voidaan ymmärtää olevan osa laajempaa hallintaa ja päätöksentekoa, jota tehdään esimerkiksi kaupunginvaltuustoissa. Kaupunkipolitiikan voidaan nähdä olevan strategiaa, kun taas kaupunkisuunnittelu on sen taktiikka. Kaupunkipolitiikka määrittelee raamit, jotka toteutetaan kaupunkisuunnittelulla. Kuntaliiton (2021: 8) toimintaohjelmassa todetaan, että kaupunkipolitiikka tuo esille kaupunkien ja

kaupunkikehityksen roolin kansallisesti ja kansainvälisesti. Kaupunkipolitiikkaa tehdään kaupungin omista lähtökohdista, mutta myös kansalliset muutokset, kuten sote uudistus näkyy kaupunkien politiikassa. Kaupunkipolitiikkaa tehdään kuitenkin myös yhdessä Kuntaliiton kanssa, joka haluaa kuulla omien asiantuntijoiden lisäksi kaupunkien asiantuntijoiden näkökulmia (Kuntaliitto 2021: 10), jotta politiikka olisi tarpeenmukaista.

Kaupunkipolitiikalla ei ole Suomessa vielä kovin pitkä historia, jonka takia se voikin olla hieman hankalasti ymmärrettävissä. Niin sanottu uusi kaupunkipolitiikka sai alkunsa 1990-luvulla (Hokkanen 2019: 28), millä tarkoitetaan kaupunkipolitiikkaa, jossa pyritään kaupunkien kansainvälistymiseen ja mukailemaan globaalikaupunkeja, kuten New Yorkia, Tokiota ja Lontoota (Haila 1994; Haila 1997: 9; Hokkanen 2019: 28 mukaan). ”Kaupunkipolitiikkaa ovat kaikki julkisen vallan toimet, joilla on vaikutusta kaupunkikehitykseen” (Kuntaliitto 2021: 11). Kaupunkipolitiikassa ”olennaista on kaupungin kyky muodostaa ja johtaa paikallisia kumppanuuksia yhdessä valtiovallan, naapurikuntien, korkeakoulujen, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan kanssa” toteavat Antikainen ym. (2019: 7). Kaupunkipolitiikan tekijöinä voidaankin pitää muun muassa kaupunkeja, valtion ministeriöitä ja virkahenkilöitä, yrityksiä sekä tutkijoita ja tutkimuslaitoksia (Hokkanen 2019: 123–131). Euroopan Unionin jäsenyys takaa myös rahoitusta ja sääntöjä kaupunkien kehittämiseen, vaikka kaupunkipolitiikkaa tehdään valtiokohtaisesti (Antikainen ym. 2019: 8). Kuntaliitto (2021: 13) on selvittänyt, että EU vaikuttaa noin 60 prosenttiin kuntien suunnittelutehtävistä.

2.3 Kaupunkisuunnittelu

Käsitteenä suunnittelu voidaan ymmärtää monella eri tapaa (Hall & Tewdwr-Jones 2019: 2–3), joten on tärkeä määritellä mitä sillä tarkoitetaan tässä kontekstissa. Kaupunkisuunnittelulla tarkoitetaan suunnittelua, jonka tarkoituksena on kehittää ja edistää kaupunkeja. Hall ja Tewdwr-Jonesin (2019: 3) mukaan kaupunkisuunnittelulla tarkoitetaan suunnittelua, joka ottaa huomioon alueelliset tai maantieteelliset tekijät. Tällainen suunnittelu on usein fyysistä suunnittelua (Hall & Tewdwr-Jones 2019: 3) eli suunnittelua, jossa kohde on konkreettinen esimerkkinä liikennesuunnittelu. Kaupunkisuunnittelu on kokenut muutoksen, sillä se ei enää ota huomioon vain kaupunginosia, rakennuksia, infrastruktuuria ja palveluita vaan myös uusia näkökulmia, kuten integraation, tasa-arvon ja kansalaisten tarpeet (Silva, Khan & Han 2018). TCPA:n (2018) raportissa todetaan, että aluesuunnittelusta on tullut keino kasvattaa taloutta. Tehokas kaupunkialuesuunnittelu on yhteistyötä vapaaehtoisten ja viranomaisten välillä

toteavat Brown, Eden ja Bosetti (2018: 13) artikkelissaan. Alue- ja kaupunkisuunnittelua tapahtuu nykyään myös epävirallisten ei lakisääteisten prosessien ja suunnittelutilojen seurauksena (Purkarthofer & Granqvist 2021: 312). Epävirallista suunnittelua voi olla esimerkiksi graffititaiteen ilmestyminen katukuvaan.

Suomessa kaupunkisuunnittelusta vastaavat kaupungit ja kunnat itse, mutta yhteistyötä tehdään valtion kanssa. Valtio myös määrittelee esimerkiksi maankäyttöä, sillä lait ohjaavat kaavoitusjärjestelmää sekä muun muassa elinkeinopolitiikkaa ja sosiaalipolitiikkaa (Kanninen & Akkila 2015: 10). Kuten Vaattovaaran ym. (2020: 2) keskustelupaperissa tuodaan ilmi, niin kaupunkien määritelmä Suomessa on epämääräinen. Tässä kohtaa on hyvä erottaa, miten kunnat ja kaupungit eroavat toisistaan, sillä tutkielmassa puhutaan paikoitellen myös kunnista. Suomessa kunnat voivat valita käyttää itsestään nimitystä kaupunki, jos ne katsovat täyttävänsä kaupungille määritellyt vaatimukset, todetaan kuntalaissa (Kuntalaki 1:4 §). Kaikki kaupungit ovat näin ollen myös kuntia, minkä takia tietoa voidaan soveltaa niihin. Myös Soininvaara (Antikainen ym. 2019: 16) toteaa, että kaupunkien rajat ja määritelmät ovat hämärtyneet, minkä takia on hankalaa todeta mikä kaupunki on. Tutkielmassa kaupunki luokitellaan kaupungiksi, mikäli se on määritellyt itsensä sellaiseksi.

Kaupunkien ja kaupunkisuunnittelun asema on kasvanut kaikkialla maailmassa, ja tutkimukset osoittavat, että kaupungeilla on tärkeä rooli taloudellisessa kasvussa ja innovaatioiden lähteinä (Hokkanen 2019: 17). Kaupungit urbanisoituvat pikkuhiljaa, jolloin työskentely siirtyy alkutuotannosta kohti palvelu- ja tietokeskeistä toimintaa (Vaattovaara ym. 2020: 14). Kaupunkisuunnittelu on vahvasti tulevaisuus keskeistä, jonka takia tulee luoda ennusteita, malleja ja skenaarioita, sillä ne toimivat kehityksen seuraamisen konkreettisina työkaluina (Oomen, Hoffman & Hajer 2022: 254).

2.4 Yrittäjäkaupungit

Kaupunkimuutoksia käsittelevässä kirjallisuudessa nostetaan usein esille termi yrittäjäkaupungeista (Wood 1998: 121). Hokkanen (Harvey 1989, 2019: 30 mukaan) nostaa esille David Harveyn luoman termin yrittäjäkaupungeista, joilla tarkoitetaan kaupungeja, mitkä aktiivisesti pyrkivät edistämään kasvua. Tutkielmassa käsitellään yrittäjäkaupungit yhtenä teoriana ja pohditaan lyhyesti, sopiiko käsite Tampereen kaupungin yhteyteen. Tampereen strategia osoittaa, että ainakin suunnittelua tehdään pitkällä aikavälillä. Työpaikkojen lukumäärän ja väkiluvun yhteydessä puhutaan myös kasvamisesta, joka on yksi yritysten

tavoitteista. Tämän lisäksi Tampere on onnistunut tekemään itsensä tunnetuksi kansainvälisillä kentillä. Kaupungin materiaaleja tutkimalla ei voida kuitenkaan todeta, onko sitä pyritty johtamaan kuin yritystä. Toisaalta Hokkanen (2019: 29) on todennut, että kaupunkeja, jotka ovat pyrkineet kansainvälistymään on johdettu kuin yrityksiä. Turkan (2018: 3) raportissa todetaan, että suomalaisten kaupunkien merkitys on kasvanut kansainvälisellä kentällä.

2.5 Vetovoimatekijät

Kaupunkien vetovoimaisuuteen vaikuttavat monet tekijät, kuten Korpimäki ja Zimmerbauer (2005) esittävät. Vetovoimaisuus ottaa huomioon paikan houkuttelevuuden, haluttavuuden, kiinnostavuuden tai dynaamisuuden ulkopuolisen näkökulmasta (Aro & Aro 2021). Vetovoimatekijät voidaan jakaa kuuteen eri kategoriaan, joita ovat kovat vetovoimatekijät, sijaintitekijät, pehmeät vetovoimatekijät, mainetekijät, identiteettitekijät ja villit kortit (Aro 2016; Aro & Aro 2021). Luonnollisesti vetovoimaa tarkastellaan monista eri näkökulmista, sillä muun muassa yrityksillä ja yksityishenkilöillä on erilaiset tarpeet. Yrityksiä voi kiinnostaa esimerkiksi minkälainen ostovoima alueella on, kuinka nopeasti rakentamiselle voi saada luvan tai onko alueella millaista kilpailua. Yksityishenkilöä saattaa taas kiinnostaa koulutusmahdollisuudet, julkinen liikenne ja kulttuuripalvelut. Vetovoimatekijät on hyvä ottaa huomioon, sillä kuten Antikainen ym. (2019: 21) toteavat: ”kaupungit ovat vetovoimaisia paikkoja, joissa luovuus pääsee valloilleen sosiaalisten verkostojen ja kanssakäymisen myötä”. Toisaalta on hyvä tunnistaa, mitkä vetovoimatekijät ovat ominaisia tutkitulle alueella, mikäli niiden avulla halutaan erottautua muista (Korpimäki & Zimmerbauer 2005: 7).

Turkka (2018: 3) huomauttaa, että monissa suomalaisissa kaupungeissa tavoitteena on elinkeinoelämän edistämisen lisäksi elinvoiman ja vetovoiman lisääminen. Huttunen (2018) toteaa, että Suomessa vetovoimatekijät ovat suhteellisen samanlaisia kaupungista ja kunnasta riippumatta. Kilpailua käydään toimivista työmarkkinoista, lähipalveluista, harrastus- ja vapaa-ajan mahdollisuuksista, opiskelutarjonnasta, sijainnista ja saavutettavuudesta sekä siitä minkälaisen kokonaisuuden nämä tekijät luovat (Huttunen 2018). Oulasvirta ja Brännkärr (2001) argumentoivat, että vetovoimaisuus perustuu lähinnä ympäristöön ja maankäyttöön liittyviin ratkaisuihin. Asiasta voi kuitenkin olla myös eri mieltä, sillä esimerkiksi hyvät ja monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet voivat olla muista kaupungeista erottava vetovoimatekijä.

Perinteisen ajatuksen mukaan paikat, jotka sijaitsevat hyvillä kulkureiteillä tai niiden alueella sijaitsee luonnonvaroja ovat alttiimpia talouskasvulle (Florida 2003: 6). Myös Tampereen kaupungin voidaan nähdä muodostuneen näiden tekijöiden summana. Voidaan ajatella, että nykypäivänä sijainti ja luonnonvarat eivät yksinään määrittele kaupungin taloudellista kasvua ja hyvinvointia samalla tavalla, sillä tieto pystyy liikkumaan hyvien kulkuyhteyksien ansiosta. Toisaalta kaupungit Suomessa ovat muotoutuneet ajassa, jolloin sijainnilla ja luonnonvaroilla oli merkitystä. Tänä päivänä teknologia on tekijä, joka kiihdyttää kaupunkien kehitystä, sillä se mahdollistaa ajatusten ja ideoiden leviämisen kaupungeissa eri toimijoiden välillä (Antikainen ym. 2019: 22).

Vetovoimatekijöitä tulee myös käsitellä kriittisestä näkökulmasta, sillä niitä käytetään hyödyksi kaupunkien brändien luomisessa. Luonnollisesti kaupunkien omista lähteistä vetovoimatekijät halutaan tuoda esille mahdollisimman positiivisessa valossa, jotta lukijalle jää hyvä mielikuva. Sen vuoksi tulisikin kyetä tarkastelemaan kriittisesti kaupunkien omia julkaisuja ja mahdollisuuksien mukaan verrata niitä vertaisarvioituihin artikkeleihin. Kaupunkien brändäys on laaja aihe ja siitä voisi tehdä kokonaan oman kirjallisuuskatsauksen.

2.6 Kova ja pehmeä suunnittelu

Aiemmin suunnittelua on pyritty tekemään lähinnä kovien tekijöiden avulla, mutta ajatus pehmeästä suunnittelusta syntyi 1990-luvulla Jürgen Habermasin yhteiskuntateorian inspiroimana. Habermas esitteli kommunikatiivisen yhteiskuntateorian (Mattila & Heinilä 2022: 2 mukaan), joka ottaa huomioon totuuden, autenttisuuden ja oikeudellisuuden (Huttunen 2014). Konkreettisemmin sillä tarkoitetaan yhteiskunnassa tapahtuvaa jatkuvaa monimutkaista kommunikaatiota, jossa tarkoituksena on tulla ymmärretyksi (Virtanen 2019: 203–205). Habermasin yhteiskuntateoria innoitti suunnittelijoita soveltamaan kommunikaatiota osana omaa tutkimusalaansa. Kommunikointi onkin avainasemassa suunnittelijoiden ja sidosryhmien välisessä yhteistyössä (Mattila 2020: 1). Kuitenkin käsite ”pehmeistä tiloista” on syntynyt Haughtonin ja Allmendingerin havaintojen pohjalta (Purkarthofer & Granqvist 2021: 314). Suunnittelu sisältää spatiaalisen analyysin, todisteiden ja taloudellisten kannustamien lisäksi luovuutta, diskursseja ja tarinoita (Faludi 2010: 22).

Vaikka Purkarthofer ja Granqvistin (2021) artikkelissa viitataan pehmeällä suunnittelulla ylikansallisiin alueisiin, niin kaupungit ovat alueita, joilla ei ole myöskään tarkkoja rajoja. Sen vuoksi työssä puhutaan pehmeistä tiloista ja suunnittelusta myös kaupungin

kontekstissa. Purkarthofer ja Granqvist (2021: 318) toteavat, että kaupunkialueilla ei ole laillisesti määriteltyä asemaa. Tämän vuoksi kaupunkisuunnittelua Suomessa onkin tehty pehmeän suunnittelun avulla (Mattila & Heinilä 2022: 2). Pehmeän suunnittelun muoto on ollut suosiossa erityisesti länsimaissa (Mattila 2020: 1). Sen sanotaan olevan tehokasta nopeasti muuttuvissa suunnittelutilanteissa (Mattila & Heinilä 2022: 1).

Niin sanottu kova suunnittelu on säänneltyä ja se perustuu lainsäädäntöön eli suunnittelijat ovat virkahenkilöitä (Faludi 2010: 18). Faludi (2010: 22) kuitenkin argumentoi, että todellisuudessa suunnittelu on pehmeää, vaikka tekijät, joita hyödynnetään saattavat olla kovia. Koska kaupunkisuunnittelu on virallista suunnittelua, se voidaan mieltää osaksi kovaa suunnittelua. Toisaalta päätökset, joita tehdään, koskettavat pehmeitä tekijöitä. On siis vaikea määrittellä suunnittelun asemaa tällä kentällä. Pehmeän suunnittelun käsitteeseen liittyy kuitenkin metodologinen ongelma, kuten muihinkin maailmanlaajuisesti käytettyihin suunnittelutermitöihin, sillä se ymmärretään eri tavalla asiayhteyksien mukaan (Healey 2012).

Suunnittelua tehdään usein pehmeiden ja kovien tekijöiden avulla. Haughton ym. (2010: 52) kirjoittavat, että kovat ja pehmeät tekijät ovat toisiaan täydentäviä eikä niitä sovi erottaa. Myös Zimmerbauer ja Paasi (2020: 17) toteavat, että suunnittelutoiminnassa tulee hyödyntää sekä pehmeitä että kovia tekijöitä. Näin ollen voidaan siis todeta, että alueita ei ole mahdollista suunnitella vain jommankumman tekijän kautta. Työpaikat voidaan mieltää koviksi tekijöiksi, sillä ne ovat välttämättömiä kaupungeissa. Toisaalta esimerkiksi myöhemmin kattavammin käsitelty Nokia-areena voidaan mieltää kovaksi tekijäksi, sillä se on yritys. Siellä kuitenkin järjestetään erilaisia tapahtumia, jotka voidaan lukea osaksi pehmeää suunnittelua. Muun muassa tämä esimerkki osoittaa, kuinka suunnittelun eri tekijät ovat liitoksissa toisiinsa.

3 Esimerkkinä Tampereen kaupunki

3.1 Tampereen historia

Tampereen kaupungin alueella on ollut asutusta jo 600-luvulta alkaen, ja 1200-luvulta saakka se on ollut tärkeä kauppapaikka (Tampere.fi 2023b). Kuitenkin vasta vuonna 1779 Tampereesta tuli kaupunki Ruotsin kuningas Kustaa III:n päätöksellä (Häyrynen ym. 2015: 8; Tampere.fi 2023b). Kaupungin ensimmäiset asukkaat olivat muualta Suomen alueelta muuttaneita yrittäjiä (Häyrynen ym. 2015: 8). Vaikka Tampereella oli vapaakaupunkina hyvät mahdollisuudet teollistumisille, saatiin sitä kuitenkin odottaa pidempään (Häyrynen ym. 2015: 8). Kun vuonna 1809 Suomi liitettiin Venäjään, oli Tampereen kaupunki yhä pieni alle tuhannen asukkaan

kaupunki (Häyrynen ym. 2015: 8). Venäjän keisari Aleksanteri I näki kaupungin läpi virtaavan kosken mahdollisuudet ja vahvasti vapaakaupunkioikeudet vuonna 1821 (Häyrynen ym. 2015: 8). Vuonna 1820 skotlantilainen James Finlayson perusti kosken yläjuoksulle konepajan, joka ei kuitenkaan menestynyt koneita myymällä vaan siirtyi hieman myöhemmin puuvillan kehräämiseen (Häyrynen ym. 2015: 9). Finlayson myi tehtaan 1836 pietarilaiselle liikemiehelle Carl Nottbeckille, mikä mahdollisti tehtaan kehittymisen ja Tampereen väkiluvun kasvamisen (Häyrynen ym. 2015: 9; Tampere.fi 2023b). Samoihin aikoihin alkoi teollistumisen Suomen alueella (Häyrynen ym. 2015: 9). Kaupungin väkiluku kasvoi tehtaan mukana 4000 asukkaaseen vuonna 1856 (Häyrynen ym. 2015: 9). Pikkuhiljaa alueelle alkoi muodostua muitakin tehtaita ja vuonna 1870 lähes puolet Suomen teollisuustyöntekijöistä työskenteli Tampereella (Häyrynen ym. 2015: 9).

3.2 Tampereen vetovoimatekijät

Kuten voidaan huomata, Tampereen kaupunki on ollut alkumetreiltään asti vahvasti yrittämisen ja työnteon kaupunki. Yhä tänä päivänä Tampereella pyritään mahdollistamaan yrittäminen, ja aloitteleville yrityksille tarjotaankin puoleksi vuodeksi ilmainen toimistotila (Hyvönen ym. 2022). Ensimmäisen kaupungistumisaallon voidaankin sanoa saaneen alkunsa teollistumisen seurauksena (Antikainen ym. 2019: 21). Tampere on ollut vetovoimainen muuttokohde teollistumisesta saakka, mutta erityisen vetovoimainen 1990-luvulta lähtien (Aro & Aro 2021). Tampereen vetovoimatekijät ovat kuitenkin olleet hyvin erilaiset teollistumisen aikaan kuin nyt. 1800-luvulla sijainti ja liikenne sekä luonnonvarat ja raaka-aineiden saatavuus määrittivät menestystä, kun taas 2000-luvulla merkittävät tekijät voivat olla abstraktimpia kuten paikkatunne tai vapaa-aikaan liittyviä kuten harrastusmahdollisuudet ja matkailukohteet. Kuitenkin edelleen myös sijainti on keskeinen tekijä vetovoiman muodostumisessa.

Kasvavien kaupunkien on todettu olevan toiminta-alueina tuottoisia, sillä niissä riittää uusia asiakkaita (Hyvönen ym. 2022). On kuitenkin hyvä huomata, että samankin kaupungin pehmeät ja kovat vetovoimatekijät voidaan määritellä lähteen mukaan eri tavalla. Rasmus Aro ja Timo Aro (2021) lukevat koulutuksen Tampereen pehmeäksi vetovoimatekijäksi, kun taas Hyvönen ym. (2022) laskevat koulutuksen osaksi kovia vetovoimatekijöitä.

Rasmus Aro ja Timo Aro (2021) kirjoittavat MDI:n blogissaan, että Tampere on ollut Suomen vetovoimaisin alue sisäisen muuttoliikkeen perusteella, minkä lisäksi se on muuttajien suosikkikohte. Tampereen pehmeät ja kovat vetovoimatekijät ovat toisiaan täydentäviä, jonka vuoksi sillä on ollut hyvät mahdollisuudet menestyä (ks. kaavio 1). Tampereen menestys perustuu sen keskeiseen sijaintiin, sillä se sijaitsee tiepääväylien solmukohdassa, minkä lisäksi toimivat rautatieyhteydet tekevät siitä saavutettavan monesta eri paikasta (Aro & Aro 2021). Esimerkiksi rautateitä pitkin matkustettaessa on Tampereesta muodostunut keskeinen välietappi, sillä sieltä pääsee lähes kaikkialle.

<p>Kovat vetovoimatekijät</p> <ul style="list-style-type: none"> - työpaikka- ja koulutustarjonta - lähi- ja peruspalveluiden saatavuus - alue- ja paikallistalouden kehitys - yritysdynamiikka 	<p>Pehmeät vetovoimatekijät</p> <ul style="list-style-type: none"> - asuin- ja elinympäristön laatu - tapahtumat ja kulttuuri - alueen ilmapiiri/fiilis - harrastusmahdollisuudet - matkailu ja luontokohteet 	<p>Sijaintitekijät</p> <ul style="list-style-type: none"> - sijaintietu - toimiva infrastruktuuri - nopeat ja sujuvat yhteydet - ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus - solmupisteet
<p>Identiteetti tekijät</p> <ul style="list-style-type: none"> - henkilökohtaiset siteet ja verkostot - tunne: syntymä, koti-, asuin- tai opiskelupaikka - paikan muut merkitykset - paikan merkitys itsessään 	<p>Mainetekijät</p> <ul style="list-style-type: none"> - paikkaan liitetyt mieli- ja mainekuvat - talousmaine - toimintamaine - tarinamaine 	<p>Villit kortit?</p>

Kaavio 1. mukaillee Rasmus Aron ja Timo Aron (2021) blogitekstistä löytyvää kaaviota Tampereen vetovoimatekijöistä.

3.3 Tampereen mahdollisuudet

Tampereelta on vuosien 2015–2019 aikana muutettu lähes ainoastaan pääkaupunkiseudulle, Turkuun ja Tampereen kehyskuntiin (Aro & Aro 2021). Kaupunki on kuitenkin säilynyt muuttovoittoisena, kun muualta Suomesta on muutettu sinne (Aro & Aro 2021). Rasmus Aro ja Timo Aro (2021) nostavat blogissaan esille, että ”Tampereen vetovoima suhteessa suuriin kaupunkeihin on kasvanut, mutta asema suhteessa omaan kehysalueeseen ja suurten kaupunkien ulkopuoliseen Suomeen on heikentynyt” vuonna 2021.

Tampereen yleiskaavaan on jo vuonna 1998 varattu mahdollisuus siitä, että kaupungin väkiluku tulee kasvamaan (Kuusela & Partanen 2022). Kuuselan ja Partasen (2022: 7) mukaan työpaikkojen määrä vuonna 1998 Tampereella oli 95 700. Jotta asukkaita on mahtunut lisää, on vanhojen asuinalueiden suuria tontteja jouduttu jakamaan, tämä on ollut merkittävä tekijä väestönkasvun vauhdittumiseen (Kuusela & Partanen 2022: 8). Tulevaisuuteen on hyvä keskittyä, sillä esimerkiksi kaavamuutoksien voimaantulossa menee aikansa. Oomen, Hoffman ja Hajer (2022: 254) toteavat, että tulevaisuuteen vaikuttaa nykyisyyden suhde tulevaan. Tampereella ollaan avoimia sille, että keskustan kaavamuutokset tiivistävät kaupunkirakennetta (Kuusela & Partanen 2022:13). Esimerkiksi ratapihan yläpuolella olevalle kannelle rakennetut kerrostaloasunnot, hotelli, toimistot ja jääkiekkoareena (Kuusela & Partanen 2022: 13) ovat kehittäneet ja tiivistäneet kaupunkikuvaa sekä lisänneet alueen vetovoimaisuutta. Vielä 1970-luvulla Tampereen keskustassa Tullin alueella oli toimisto- ja teollisuuskeskittymä (Kuusela & Partanen 2022:13). Kun taas nyt Tullin alueesta halutaan monipuolinen ja eläväinen kaupunkikeskittymä (Tampere.fi 2023c). Tampereen verkkosivuilla (2023c) tuodaan esille, että alueelta löytyy muun muassa Hollywoodin tähtien tapainen Tähtikatu suomalaisille musiikin parissa menestyneille henkilöille. Tampereen kaupunginhallituksen (2023: 4) omassa julkaisussa todetaan, että ”Tampereen ja sen kaupunkikeskustan kehittämisessä onnistumisen ja menestyksen avaimia ovat 2000-luvulla olleet kuntapäätäjien rohkeus, määrätietoinen monialainen strategia- ja ohjelmointityö sekä kaupungin ja yksityisten toimijoiden hyvä yhteistyö”.

3.4 Tampereen keskusta 2040

Tampereen kaupungin keskusta on ollut yksi Euroopan ja Suomen nopeinten kasvava oman kokoluokkansa kaupunkikeskustoista, minkä lisäksi se on elinvoimainen ja vetovoimainen (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 3). Kaupunkikeskustan visiona on parantaa liikennettä ja liikkumista, rakentamista ja arkkitehtuuria, puistoja ja kaupunkitiloja, kaupunkikulttuuria, tapahtumia ja matkailua, asumista ja elämäntapaa sekä elinkeino-osaamista (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 6). Tampereen on sanottu olevan Suomen sisämaakaupungeista tärkein ja kansainvälinen työpaikka-, osaamis- ja asiointikeskittymä (Tampereen kaupunginhallitus 2018: 26). Tämän lisäksi kaupunkia voidaan pitää bisneskaupunkina, sillä alueelta löytyy yliopisto, tutkimuslaitoksia ja yrityksiä, jotka mahdollistavat taloudellisen tuottavuuden (Tampereen kaupunginhallitus 2018: 26). Kellokummun (2023: 617) artikkelissa nostetaan esille, että keskustan globaali kilpailukyky ja taloudellinen menestys ovat välttämättömiä kaupungille ja kaupunkiseudulle. Yllä olevat Tampereen kaupunginhallituksen esimerkit takaavat mahdollisuudet päästä osaksi kansainvälistä kilpailua. Tuottavuutta ja vetovoimaa tärkeämpänä pidetään kuitenkin sitä, että menestyvät kaupungit pystyvät tarjoamaan työpaikkoja ja kiinnostavia mahdollisuuksia (Antikainen ym. 2019: 22).

Vision päämääränä on saavuttaa 55 000 asukasta ja työpaikkaa keskustan alueelle (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 6). Tavoitteiden toteutumista seurataan kolmen indikaattorin avulla, joista tämän kirjallisuuskatsauksen kannalta tärkein on työpaikkojen lukumäärä. Kuten on jo aiemmin todettua niin Tampereen kaavoituksessa on varattu mahdollisuus väkiluvun kasvamiselle. Keskustan asemakaavat antavat mahdollisuuden uudis- ja lisärakentamiselle, jotka mahdollistaisivat väkiluvun kuin työpaikkojen määrän tavoitteiden toteutumisen (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 7). Tampereen keskusta tunnistetaan jo pohjoismaisten suurten kaupunkien joukkoon kuuluvaksi muun muassa korkean osaamisen vuoksi (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 9). Työpaikkojen määrän kasvattamisen lisäksi tavoitteena on luoda viiden tähden yritysalueprofiili (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 24), jolla tarkoitetaan sitä ette alueelta tulee löytymään monipuolisesti yrityksiä erilaisiin tarpeisiin.

Saavutettavuus on myös tärkeä teema, kun puhutaan työpaikoista ja tarkemmin yrityksistä, sillä se mahdollistaa sen, että monet ihmiset voivat hyödyntää palveluita. Saavutettavuuden parantaminen onkin yksi Tampereen kaupungin tavoitteista, sillä se parantaa kilpailukykyä (Tampereen kaupunginhallitus 2018: 27). Toimistotyöpaikat tulevat sijaitsemaan ensisijaisesti asemansseudulla (Tampereen kaupunginhallitus 2018: 44), sillä se on saavutettavissa niin junalla, raitiovaunulla ja muilla julkisen liikenteen kulkuneuvoilla, autolla ja kävellen sekä pyörällä.

Tavoitteena on myös kasvattaa kansallista ja kansainvälistä vetovoimaa sekä pitovoimatekijöitä (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 24). Esimerkiksi Nokia Areena on sekä kansallinen, että kansainvälinen vetovoimatekijä, sillä siellä järjestettävät konsertit ja urheilutapahtumat tuovat kaupunkiin vierailijoita muualta. Esimerkiksi Suomessa suuren suosion saanut Uudenmusiikin kilpailu järjestetään vuonna 2024 Nokia areenalla. Tämän lisäksi vuoden 2025 koripallon EM-kisat ja vuoden 2026 salibandyn MM-kisat käydään Tampereella. Suurta urheiluhumua on toki myös koettu jo alueella, sillä jääkiekon vuoden 2022 ja 2023 MM-kilpailujen otteluita käytiin myös Tampereella.

3.5 Tampereen mahdolliset haasteet

Tampereen kaupungilla kuten muillakin kaupungeilla ongelmaksi voi muodostua se, että lapsiperheet ja muut työikäiset muuttavat kehyskuntiin halvemman asumisen ja isompien asuntojen perässä. Esimerkiksi Nokian kaupungin verkkosivuilla kerrotaan, että rautatieaseman vierestä löytyy ilmainen liityntäpysäköinti (Nokiankaupunki.fi 2023), mikä mahdollistaa esimerkiksi ihmisten työmatkaliikenteen Tampereelle. Kuntaliiton (2021: 8) mukaan läheiset maaseutumaiset kunnat hyötyvät menestyneiden kaupunkien kehityksestä. Koronapandemian aikana ihmisiä muutti jonkun verran pois kaupungeista, sillä kun etätyöt lisääntyivät, tarvittiin asumiseen lisää nelijöitä (Hallamaa 2022). Toistaiseksi on hankala sanoa, onko koronakriisin aikana tehdyt muutot kuinka pysyviä. Kehyskuntiin muuttamiselle on olemassa oma terminsä 'Nurmijärvi-ilmiö', joka nostaa päätänsä säännöllisin väliajoin, yleensä erilaisten kriisien yhteydessä. Nurmijärvi-ilmiöllä tarkoitetaan asumista rauhallisemmassa ympäristössä esimerkiksi kehyskuntien pientaloalueilla, kuitenkin niin, että työpaikat ja harrastukset sijaitsevat lähimmässä kaupungissa (Kiviranta 2020 Timo Aron mukaan). Hyvät kulkuyhteydet ovat toki etu, mutta voivat kääntyä itseään vastaan, sillä se mahdollistaa työikäisten asumisen muualla, esimerkiksi Tampere – Nokia välimatka on autolla vain 20 minuuttia, myös muista kehyskunnista välimatka taittuu noin 20–40 minuutissa.

Tähän mennessä Tampereelle on muutettu lähinnä muualta Suomesta (Kytö & Kral-Leszczynska 2013: 13), tulevaisuuden haasteena voikin olla kansainvälisten maahanmuuttajien houkuttelevuus ja sitouttaminen alueelle (Haapala 2022 Timo Aron mukaan). Erityisesti olisi tarvetta kansainvälisille opiskelijoille, jotka jäisivät valmistuttuaan Suomeen. Opintojen ajaksi oleskelulupa on suhteellisen helppo saada, mutta pysyvä oleskelulupa vaatii, että hakija on asunut Suomessa 4 vuotta (Maahanmuuttovirasto 2023). Jotta Suomessa voi tehdä töitä, tulee maahanmuuttajalla olla oleskelulupa. Koska prosessi on valtion, Tampere voi tarjota esimerkiksi tukipalveluita asukkailleen prosessin loppuunsaattamiseksi. Haaste voi siis kääntyä voitoksi, mikäli resursseja kohdennetaan oikein.

4 Pohdinta

Tampere on ollut vetovoimainen jo teollistumisesta saakka, ja se on onnistunut hyödyntämään vetovoimatekijöitään ja ylläpitämään positiivista mainetta kaupungista jo pidempään. Kaupungin etuna on ollut sen kyky tehdä rohkeita päätöksiä tulevaisuutta koskien, mistä merkittävin investointi on ollut raitiovaunuliikenne (Haapala 2022). Tutkielman kannalta olennainen tieto on työpaikkojen lukumäärä, joka kasvanut jokaisena tarkasteluvuotena (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 7). Toisaalta tavoitteeseen on tuoreimpien tietojen mukaan matkaa vielä noin 8 000 työpaikan verran (Tampereen kaupunginhallitus 2023: 7).

Kaupungit voivat oppia toisiltaan, vaikka ne ovatkin toistensa kilpailijoita, todetaan Kuntaliiton (2021: 10) kaupunkipolitiikan toimintasuunnitelmassa. Kuitenkin kuntien välinen kilpailu verotuloista on vaikeuttanut yhteistyötä (Kanninen & Akkila 2015: 12). Välejä on voinut hiertää se, että kunnat ovat valinneet houkutella asukkaita ja yrityksiä eivätkä ole huolehtineet palveluiden ja infrastruktuurin kehittämisestä (Kanninen & Akkila 2015: 12), jolloin kilpailutilanne voi aiheuttaa esimerkiksi kuormitusta liikenneinfraan kuntien välille. Antikaisen ym. (2019: 22) kirjassa nostetaan esille, että kaupungit ovat yhteyksissä toisiinsa ja globalisaation seurauksena myös erilaisiin paikkoihin ja alueisiin. Koska kaupungit ovat verkottuneita, voidaan pohtia, onko muilla kaupungeilla yhtäläisiä mahdollisuuksia menestyä kuin Tampereella. Ainakin Oulussa on pohdittu kaupungin vetovoimatekijöitä, ja nostettu esille erilaisissa julkaisuissa kaupungin sijoitus T-median tuottamassa vetovoima & pitovoima - tutkimuksessa (Väisänen 2023).

On myös hyvä tarkastella kuinka menestyksen tavoittelu voi vaikuttaa alueellisesti. Kuten Ferm, Freire Trigo ja Moore-Cherry (2022: 394) ovat kirjoittaneet, kaupunkipainotteisen kilpailukyyn kasvattaminen voi aiheuttaa alueiden välistä eriarvoisuutta. Eriarvoistuminen voi ilmetä monilla eri tavoilla ja niihin liittyy usein syy-seuraussuhteita. Esimerkiksi tietyillä asuinalueilla voi olla kalliimpaa asua, toisaalta palvelut ja työpaikat saattavat keskittyä tietyille alueille sekä julkinen liikenne ja infrastruktuuri voivat tehdä joistakin paikoista vaikeasti saavutettavia. Tampere on muun muassa onnistunut siinä, että lähes kaikki paikat kehyskunnat mukaan lukien ovat saavutettavissa julkisen liikenteen keinoin.

Aro (2017) toteaa, että alueen menestyminen perustuu kasvuun, ja kasvua ei ole ilman vetovoimaa eikä vetovoimaa ilman kasvua. Toisaalta on hyvä pohtia mikä on menestyksen mittari ja tuoko kasvu aina mukanaan menestyksen. Suurien kaupunkien kohdalla positiivinen väestönkasvu nähdään menestyksenä, sillä se mahdollistaa myös talouden kasvamisen. Kun taas joillekin kaupungeille ja kunnille väestönkasvu voi olla keino selviytyä esimerkiksi heikkenevästä huoltosuhteesta. Onko Tampereen kaupungin motiivi työpaikkojen lukumäärän kasvattamiselle juuri taloudellinen. Täytyy samaan yhteyteen todeta, että työpaikat vaikuttavat positiivisesti bruttokansantuotteeseen, joka kertoo alueen taloudellisesta menestyksestä. Mikäli kaupungilla on riittävä toimintakyky ja taloudelliset resurssit, sillä on mahdollisuus edistää alueen elinvoimaa, kansainvälistä kilpailukykyä ja asukkaiden hyvinvointia (Kuntaliitto 2021: 10).

Vetovoimatekijöistä on olemassa niukasti tutkimuskirjallisuutta. Kaupungin omissa materiaaleissa pyritään luonnollisestikin luomaan positiivinen kuva kaupungista. Tähän tietoon on kuitenkin suhtauduttava kriittisesti, sillä sen luotettavuutta ei voida arvioida tutkimukseen peilaten. Tämän vuoksi olen pyrkinyt rakentamaan tietoa eri lähteitä hyödyntäen. Myöskään aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n julkaisut eivät ole absoluuttisia, sillä ne on voitu kirjoittaa toimeksiantona. Olen kuitenkin valinnut hyödyntää myös niitä, koska kirjoittajat tarjoavat aiheen kannalta olennaisia huomioita. Näiden lisäksi olen käyttänyt myös monipuolisesti muita lähteitä, kuten alan asiantuntijoiden muita julkaisuja sekä eri ministeriöiden ja kaupungin omia raportteja. Olen pyrkinyt tarkastamaan kirjoittajien henkilöllisyydet ja päättänyt luottaa valitsemini lähteisiin. En myöskään ole aina päässyt käsiksi alkuperäisiin lähteisiin, joten olen joutunut tyytymään toisen käden artikkeleihin viittaamiseen.

5 Johtopäätökset

Vaikka aihe on perinteinen, niin se on myös ajankohtainen, sillä vetovoimatekijöiden hyödyntämisestä kaupunkisuunnittelussa ei ole tehty juuri tutkimusta. Maaseutujen yhteydessä vetovoimatekijöistä on kirjoitettu hieman enemmän. Kuitenkin suurin osa tutkimuksista oli Progradu töitä eikä vertaisarvioitua tutkimusta. Kuten T-Median tuottamasta tutkimuksesta käy ilmi niin esimerkiksi Helsingin, Espoon ja Vantaan vetovoima on kohtalaisella tasolla, kun taas Tampereen tulos on lähellä erinomaista (Väisänen 2023). Tutkimuksen perusteella Tampereella on osattu kiinnittää huomiota oikeisiin tekijöihin. Sen lisäksi lähdekirjallisuuden perusteella voidaan todeta, että Tampereen kaupunki on onnistunut luomaan positiivisen kuvan mahdollisille potentiaalisille asukkaille.

Työpaikkojen roolia kaupunkisuunnittelussa ei juuri korosteta, vaikka ne mahdollistavat ja vaikuttavat useisiin kaupungin toimintoihin. Esimerkiksi alueiden taloudelliseen kehitykseen vaikuttaa työpaikkojen tuomat tulovirrat yrityksille ja yksilöille. Kun taas taloudellinen tasapaino vaikuttaa ihmisten ostoskäyttäytymiseen. Kaavoituksessa sen sijaan otetaan huomioon työpaikat miettimällä alueita, joille kannattaisi rakentaa toimistotaloja niin, että ne olisivat hyvin saavutettavissa. Työpaikat ovat mukana mahdollistamassa myös kaupungin kilpailukykyä, sillä ne voivat houkuttaa osaavaa työvoimaa alueelle.

Kaupungin strategia sisältää kunnianhimoisen tavoitteen työpaikkojen lukumäärän kasvattamisesta. Sen sijaan päätöksenteossa tämä tavoite ei näytä korostuvan, vaan tarkastelemani päätöksenteko perusteluineen vaikuttaa pikemminkin tavanomaiselta päätöksenteosta, jossa työpaikkojen syntyminen on yksi näkökulma osana perusteluja. Vuoden 2023 kaupunginvaltuuston, -hallituksen ja lautakuntien pöytäkirjoista löytyy kuitenkin muutamia päätöksiä, jotka koskettavat välillisesti työpaikkoja. Esimerkiksi kaupunginvaltuusto on tehnyt päätöksen siitä, että rakentamisen byrokratiaa tulee keventää, jotta työtä ja yrittäjyyttä voidaan edistää. Voidaan pohtia, näkyykö strategian kunnianhimoisen tavoite työpaikkojen lukumäärän kasvattamisesta päätöksenteossa vai ovatko päätökset sellaisia, jotka olisi tehty ilman kyseistä strategista painotusta.

Tulevissa tutkimuksissa olisi kiinnostavaa syventää ymmärrystä työpaikkojen roolista kaupunkisuunnittelussa tutkimalla esimerkiksi mitkä tekijät estävät tai hidastavat 55 000 työpaikan tavoitteen näkymistä päätöksenteossa Tampereella. Kaupungin visio on julkaistu alun perin vuonna 2018 ja se on päivitetty vuonna 2023. Toistaiseksi ei ole raportoitu, onko tavoite saavutettavissa vuoteen 2040 mennessä.

Lähdeluettelo

- Antikainen, J., Aro, T., Holstila, E., Hämäläinen, T., Järnefelt, J., Kolehmainen, J., ... & Yli-Koski, M. (2019). *Kaupunkipolitiikan uusi aika*, vol. 2. painos.
- Aro, R. & Aro, T. (2021) Blogi: Tampere-ilmio on kiihtymis- ja leviämisvaiheessa – miksi Tampere on vuodesta toiseen yksi koko maan vetovoimaisimmista kaupungeista?, MDI. 20.11.2023. <https://www.mdi.fi/tampere-ilmio-on-kiihtymis-ja-leviamisvaiheessa-miksi-tampere-on-vuodesta-toiseen-yksi-koko-maan-vetovoimaisimmista-kaupungeista/>
- Aro, T. (2016). Kaupunkien kovat ja pehmeät vetovoimatekijät. 20.11.2023. <https://www.ouka.fi/documents/64220/16476345/Timo+Aro-Kaupunkien+kovat+ja+pehmeät+vetovoimatekijät.pdf/209e2320-6aaf-454c-af33-eb4f512a7825>
- Aro, T. (2017). Blogi: Miksi yhdet alueet ovat vetovoimaisempia kuin toiset?, MDI. 20.11.2023 <https://www.mdi.fi/yhdet-alueet-vetovoimaisempia-toiset/>
- Brown, R., Eden, S. & Bosetti, N. (2018). Next-door neighbours – Collaborative working across the London boundary. 16.11.2023 https://www.centreforlondon.org/wp-content/uploads/2018/01/Centre-for-London_Next-doors-Neighbours-Report_Compressed.pdf
- Falco, S. de, Angelidou, M. & Addie, J.-P.D. (2019). ‘From the “smart city” to the “smart metropolis”?’ Building resilience in the urban periphery’, *European Urban and Regional Studies*, 26(2), 205–223. <https://doi.org/10.1177/0969776418783813>
- Faludi, A. (2010). ‘Beyond Lisbon: Soft European Spatial Planning’, *disP - The Planning Review*, 46(182), 14–24. <https://doi.org/10.1080/02513625.2010.10557098>
- Ferm, J., Freire Trigo, S. & Moore-Cherry, N. (2022). ‘Documenting the “soft spaces” of London planning: Opportunity Areas as institutional fix in a growth-oriented city’, *Regional Studies*, 56(3), 394–405. <https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1902976>
- Florida, R. (2003). ‘Cities and the Creative Class’, *City & Community*, 2(1), 3–19. <https://doi.org/10.1111/1540-6040.00034>
- Haapala, R. (2022). Mikä on Tampereen menestyksen salaisuus? – Alueguru: "Tampere on onnistunut siinä hirveän hyvin...", Tamperelainen. <https://www.tamperelainen.fi/paikalliset/4444707>
- Haila, A. (1994). ‘Kansainvälistyvä kaupunki.’, *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994: 5. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.*

- Haila, A. (1997). 'Miksi Singapore: kaupunkipolitiikan menestystarina.', *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997: 11. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.*
- Hall, P. & Tewdwr-Jones, M. (2019). *Urban and Regional Planning*, vol. 6th edition, Routledge, Abingdon, Oxon.
- Hallamaa, L. (2022). Nyt me lähdemme! Muuttaisiko maalle, kotiseudulle tai edes rivitaloon? Lukijat kertovat, miten koronapandemia on vaikuttanut siihen, missä he haluavat asua., *Helsingin Sanomat*. 30.11.2023. <https://www.hs.fi/perhe/art-2000008573416.html>
- Harvey, D. (1998). 'From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism.', *Human Geography 71:1*, 3–17.
- Houghton, G., Allmendinger, P., Counsell, D. & Vigar, G. (2010). *The new spatial planning. Territorial management with soft spaces and fuzzy boundaries*, London.
- Häyrynen, M., Jokinen, A., Karppi, I., Koponen, O.-P., Lind, M., Raninen, S., ... & Teräsmaa, M. (2015). Tampereen tarina: Teollisuuden synnyttämä kaupunki harjujen ja järvien solmukohtassa, Tampereen kaupunki / Kaupunkiympäristön kehittäminen, 7–75.
- Healey, P. (2012). 'The universal and the contingent: Some reflections on the transnational flow of planning ideas and practices', *Planning Theory*, 11(2), 188–207. <https://doi.org/10.1177/1473095211419333>
- Heikkilä, E. (2003). 'Differential urbanisation in Finland', *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 94(1), 49–63. <https://doi.org/10.1111/1467-9663.00236>
- Helminen, V., Nurmio, K. & Vesänen, S. (2020). *Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys*, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020.
- Hokkanen, O. (2019). *Suomalainen kaupunkipolitiikka. Sen tekijät ja tulkit. Väitöskirja.* Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. <http://hdl.handle.net/10138/305212>
- Huttunen, J. (2018). 'Blogi: Kuntien vetovoimatekijät ovat samankaltaisia – kuinka erottautua kilpailijoista?', *MDI*. 21.11.2023. <https://www.mdi.fi/kuntien-vetovoimatekijat-ovat-samankaltaisia-kuinka-erottautua-kilpailijoista/>
- Huttunen, R. (2014). Habermas, Jürgen, *Filosofia.fi*. 27.11.2023. <https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/habermas-jurgen#Kolmas%20paradigma%20eli%20kommunikatiivisen%20toiminnan%20teoria%20ja%20diskurssietiikka>

- Hyvönen, K., Antikainen, T., Lahti, M. & Karvonen, T. (2022). Toiminnan uudistajat: Mistä kaupunkien vetovoima syntyy? Case Tampere, Tiera. 15.10.2023. <https://tiera.fi/kaikki-podcastit/toiminnan-uudistajat/mista-kaupunkien-vetovoima-syntyy-case-tampere/>
- Kanninen, V. & Akkila, I. (2015). *Kaupunkiseutujen strateginen suunnittelu – mitä opittavaa Suomella? Tarkastelussa Ruotsi, Norja, Tanska, Hollanti ja Englanti.*
- Keil, R. (2017). *Suburban Planet: Making the World Urban from the Outside In*, 1st edition, Polity.
- Kellokumpu, V. (2023). ‘Depoliticizing urban futures: visionary planning and the politics of city-regional growth’, *Regional Studies*, 57(4), 617–628.
<https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1980206>
- Kiviranta, V. (2020) Neljä väitettä maallemuuton kasvusta: Onko Nurmijärvi-ilmio täällä taas? Osittain on, sanoo asiantuntija, mutta kahden auton malli ei, Yle. 30.11.2023.
<https://yle.fi/a/3-11429413>
- Korpimäki, U. & Zimmerbauer, K. (2005). ‘Uusia asukkaita? : asukasmarkkinoinnin mahdollisuudet ja kehittämisen kohteet Etelä-Pohjanmaalla’, *Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti 2005*, 7–59.
- KuntaL = Kuntalaki (2023). 22.11.2023/1036.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>
- Kuntaliitto (2021). Kuntaliiton kaupunkipoliittinen toimintaohjelma 2021–2023.
- Kuusela, K. & Partanen, J. (2022). ‘Plenty of planning, scanty guidance: Evaluating the implementation degree of the general master plan in the city of Tampere, Finland’, *Sustainability*, 14(22), 15197. <https://doi.org/10.3390/su142215197>
- Kytö, H. & Kral-Leszczynska, M. (2013). ‘Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät’, *Kunnallisalan kehittämissäätiö*, 76, 7–123.
- Lehtinen, A.A. (2018). ‘Degrowth in city planning’, *Fennia - International Journal of Geography*, 196(1), 43–57. <https://doi.org/10.11143/fennia.65443>
- Maahanmuuttovirasto. (2023). Pysyvä oleskelulupa. 4.12.2023. <https://migri.fi/pysyva-oleskelulupa>
- Mattila, H. (2020). ‘Habermas revisited: Resurrecting the contested roots of communicative planning theory’, *Progress in Planning*, 141, 100431.
<https://doi.org/10.1016/j.progress.2019.04.001>

- Mattila, H. & Heinilä, A. (2022). 'Soft spaces, soft planning, soft law: Examining the institutionalisation of city-regional planning in Finland', *Land Use Policy*, 119, 106156. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2022.106156>
- Nokiankaupunki.fi (2023). Asuminen ja ympäristö / Kadut, liikenne ja viherympäristö / Joukkoliikenne. 18.11.2023. <https://www.nokiankaupunki.fi/asuminen-ja-ymparisto/kadut-liikenne-ja-viherymparisto/joukkoliikenne/#03f6b70f>
- Oomen, J., Hoffman, J. & Hajer, M.A. (2022). 'Techniques of futuring: On how imagined futures become socially performative', *European Journal of Social Theory*, 25(2), 252–270. <https://doi.org/10.1177/1368431020988826>
- Oulasvirta, L. & Brännkärr, C. (2001). *Toimiva kunta*, Kuntakoulutus.
- Purkarthofer, E. & Granqvist, K. (2021). 'Soft Spaces as a Traveling Planning Idea: Uncovering the Origin and Development of an Academic Concept on the Rise', *Journal of Planning Literature*, 36(3), 312–327. <https://doi.org/10.1177/0885412221992287>
- Silva, B.N., Khan, M. & Han, K. (2018). 'Towards sustainable smart cities: A review of trends, architectures, components, and open challenges in smart cities', *Sustainable Cities and Society*, 38, 697–713. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2018.01.053>
- Suomen ympäristökeskus, (Syke) (2023). Kaupunkiseudut ja kaupungistuminen, Ymparisto.fi. 1.12.2023. <https://www.ymparisto.fi/fi/rakennettuymparisto/kaupunkiseudut-ja-kaupungistuminen>
- Tampereen kaupunginhallitus (2018). Viiden tähden keskusta 2018–2030. Tampereen keskustan kehittämisohjelma 2018–2030. 4.11.2023 https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-11/tampereen_kaupunki_viiden_tahden_keskustan_kehittamisohjelma_2018_2030_lowres_saavutettava.pdf
- Tampereen kaupunginhallitus (2023). Tampereen keskusta 2040. Kehittämisohjelma 2023–2040. 4.11.2023. https://www.tampere.fi/sites/default/files/2023-06/tampere_keskustan_kehitysohjelma_2040liitteet_digi_saavutettava_02.pdf
- Tampere.fi (2023a). Tamperelaisia jo yli 250 000. 5.11.2023 <https://www.tampere.fi/ajankohtaista/2023/05/25/tamperelaisia-jo-yli-250-000>
- Tampere.fi (2023b). Tampereen historiaa. 7.11.2023. <https://www.tampere.fi/tampere-tietoa/tampereen-historiaa>.
- Tampere.fi (2023c). Tullin alue, Tampereen nettisivut. 17.11.2023. <https://www.tampere.fi/kaupunkisuunnittelu/kaupunkiymparisto-uudistuu/tullin-alue>

- TCPA (2018). Planning 2020. Raynsford review of planning in England. Final report., London. <https://tcpa.org.uk/wp-content/uploads/2022/03/Planning-2020-Raynsford-Review-of-Planning-in-England-Final-Report.pdf>
- Turkka, S. (2018). *Suomalaiset kaupungit kansainvälisinä toimijoina. Selvitys 17 kaupungin kansainvälisestä ja Euroopan unioniin liittyvästä toiminnasta*. Kuntaliitto.
- Urjankangas, H.-M. & Voutilainen, O. (2018). *Edelläkävijyydestä kestävää kasvua*. Työ- ja elinkeinoministeriö 2018.
- Vaattovaara, M., Joutsiniemi, A., Airaksinen, J. & Wilenius, M. (2020). 'Kaupungit politiikassa? Kolme teesiä ja seitsemän askelta tulevaisuuteen', 1–24.
- Väisänen, K. (2023). Oulu on ainoa vetovoimaansa kasvattanut kaupunki – Tampere edelleen suurimpien kaupunkien ykkönen, T-Media. 5.11.2023. <https://t-media.fi/oulu-ainoa-vetovoimaansa-kasvattanut-kaupunki-tampere-edelleen-suurimpien-kaupunkien-ykkonen/>
- Virtanen, M.J. (2019). 'Niklas Luhmann – yhteiskunta kommunikaationa', *1900-luvun saksalainen yhteiskuntateoria*, 193–276.
- Wood, A. (1998). 'Making sense of urban entrepreneurialism', *Scottish Geographical Magazine*, 114(2), 120–123. <https://doi.org/10.1080/00369229818737040>
- Zimmerbauer, K. & Paasi, A. (2020). 'Hard work with soft spaces (and vice versa): problematizing the transforming planning spaces', *European Planning Studies*, 28(4), 771–789. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1653827>